

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): David Čepelák – Pavel Hlaváček
Článok / Article: Je Čína revizionistickou veľmocí? Analýza vojenského sektoru
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

ČEPELÁK, D. – HLAVÁČEK, P. 2017. Je Čína revizionistickou veľmocí? Analýza vojenského sektoru. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 20, č. 3, 2017. ISSN 1335 – 2741, s. 168-187. Dostupné na internete: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/archiv-vydani/2017/3-2017/david-cepelak-pavel-hlavacek.html>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

JE ČÍNA REVIZIONISTICKOU VELMOCÍ? ANALÝZA VOJENSKÉHO SEKTORU¹

IS CHINA A REVISIONIST POWER? ANALYSIS OF MILITARY SECTOR

David Čepelák – Pavel Hlaváček*

ABSTRACT

Where does the growth of Chinese power lead to? Although this question has been raised quite often, the debate remains inconclusive. For one, it is labeled as classical revisionist state. If they are correct, we have there is good reason to believe, that peace and stability in East Asia are under threat. For other, however, China is typical status quo power. If they are right, we do not have to be afraid of the future. Or, some might say, China is somewhere between these two categories. Inconclusive debate is partly problem of the generally accepted definition of revisionism/status quo power. In order to move the ongoing debate further, we have decided to focus purely on realist perspective and military power (military expenditures, strategy, relations with the dominant power – United States). The article aims to answer the question whether China can be regarded as a revisionist power. None of the analyzed items give us clear-cut answers. We came to conclusion that China is not typical revisionist state, but rather unsatisfied. China has its ambitions and wants to increase its influence in the region, however it does not necessary make it predatory state that would seek to change the rules of the game.

Key words: China, revisionism, status quo, realism, United States, military power

* Mgr. David Čepelák je studentem na Katedře politologie a mezinárodních vztahů, Filozofická fakulta, Západočeská univerzita v Plzni, Jungmannova 361/3, 301 00 Plzeň, Česko, e-mail: davidcepelak@gmail.com.

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D. působí jako odborný asistent na Katedře politologie a mezinárodních vztahů, Filozofická fakulta, Západočeská univerzita v Plzni, Jungmannova 361/3, 301 00 Plzeň, Česko, e-mail: hlavacek@kap.zcu.cz.

¹ Vydání článku je podpořeno z Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace 2017 Katedry politologie a mezinárodních vztahů FF ZČU.

Úvod

Při pohledu na současný vývoj v mezinárodní politice můžeme sledovat dva významné trendy, které jsou vzájemně propojené a které mají zásadní dopad na formování podoby mezinárodního systému. Je jím relativní oslabení mocenských pozic Spojených států amerických a současně vzestup několika nastupujících mocností (*emerging powers*), jejichž mocenské ambice se dostávají do konfliktu s těmi americkými. Kombinace těchto faktorů vytváří potenciálně nebezpečné prostředí, neboť etablované velmoci se zřídkakdy dobrovolně vzdávají svých pozic, zatímco nastupující velmoci mají sklon dělat vše proto, aby existující řád lépe reflektoval jejich zájmy a ambice.

V následujících řádcích se budeme zabývat mocenských vzestupem Čínské lidové republiky v kontextu měnící se rovnováhy moci v Asii-Pacifiku. Na počátku našeho zkoumání jsme si položili prostou otázku: můžeme Čínu s ohledem na její rostoucí moc a ambice považovat za revizionistickou velmoc (*revisionists power*)? Pokud by tomu tak bylo, máme dobrý důvod se dalšího vývoje obávat, neboť revizionistická velmoc bude chtít změnit existující řád k obrazu svému, a Spojené státy se tomu budou bránit. Takový vývoj by vedl nejen k ohrožení pozice USA, ale také menších států v okolí Číny, jejichž schopnost udržet si nezávislou zahraniční politiku závisí právě na možnostech Spojených států zachovat rovnováhu moci. Nicméně pokud bychom Čínu identifikovali jako zavedenou (nebo těž etablovanou) velmoc (*status-quo power*), pak jsou naše obavy z vypuknutí konfliktu liché. V takovém případě se Čína bude naopak identifikovat s existujícím řádem, neboť jeho struktury a instituce jí umožňují postupný mocenský vzestup.

Debata o měnící se rovnováhy moci v důsledcích vzestupu Číny je mimořádně bohatá, avšak snad právě proto žádný jednoznačný závěr z ní nevyplývá. (Christensen, 2006) Zatímco jedna část autorů je pevně přesvědčena, že Čína představuje revizionistickou velmoc a svět v důsledku jejího vzestupu směřuje k vypuknutí války mezi Čínou s USA (Kagan, 2017; Mearsheimer, 2014; Mead, 2014; Lind, 2017; Kaplan, 2013. kap. XI), druhá část takové tvrzení razantně odmítá (Bingguo, 2010; Hu, 2006; Ikenberry, 2014, 2015; Legro, 2007; Taylor, 2007) a třetí skupina jednoznačně stanovisko neuvádí nebo jej podmiňuje souborem různých faktorů. (Johnston, 2003; Kissinger, 2016, kap. 6)

S ohledem na rozsah a množství odborné literatury, která se tímto tématem zabývá, rozhodli jsme se redukovat naše téma ve dvou rovinách. Za prvé, náš

úhel pohledu bude omezen na realistickou teorii mezinárodních vztahů. Tento výběr je přirozený, neboť právě pro realisty jsou témata jako boj o moc a zachování války či míru, příznačná. Druhé omezení do značné míry vyplývá z prvně jmenovaného: v následujících řádcích se hodláme zabývat pouze vojenským sektorem čínské moci, na který realisté kladou primární důraz. Ačkoli jsme si vědomi, že tímto celou debatu o možném revizionismu Číny zužujeme a že naše závěry nebudou ze své podstaty zdaleka tak pestré, jako je debata nad zmiňovaným tématem, jsme současně přesvědčeni, že náš postup má své opodstatnění. Domníváme se, že právě touto dílčí analýzou vybraných aspektů vojenského sektoru Číny můžeme dospět k lepšímu porozumění celku jako takového.

Následující text je rozdělen na dvě hlavní části. V té první se zabýváme samotnou definicí revizionismu. Jak bylo naznačeno výše, nahlížíme na tento fenomén z realistické perspektivy – konkrétně z pohledu realistů klasických (E. Carr, H. Morgenthau), strukturálních (K. Waltz, S. Walt, J. Mearsheimer) a post-klasických (R. Gilpin, R. Schweller). V druhé části se snažíme naše poznatky aplikovat na tři atributy čínského vojenského sektoru: vojenské výdaje, vojenskou strategii a vztahy s existujícím hegemonem Asie-Pacifiku (tj. USA). V závěru se vracíme k naší výzkumné otázce, kterou se pokoušíme zodpovědět.

1 Analytický rámec: revizionismus z realistické perspektivy

V oboru mezinárodních vztahů se revizionismem rozumí snaha jednoho či více států provést změnu pravidel v mezinárodním uspořádání tak, aby došlo k nápravě jeho reálných či domnělých nedostatků.² Samotný termín ale nemá v odborných slovnících přesně ukotvenou definici. Jednotlivá pojetí se výrazně odvíjí od konkrétního přístupu vybraného autora, resp. jeho díla. Například v *Encyklopedii mezinárodních vztahů* (Kratochvíl, Drulák, 2009) tyto výrazy absentují zcela.³ Také Alastair Johnston zaznamenal, že navzdory významu

² V odborné, ale i laické literatuře, bývá revizionismus nejčastěji dáván do souvislosti s nástupem nedemokratických režimů v Evropě po první světové válce, které usilovaly o zrušení výsledků Versailleského mírového systému (např. fašistická Itálie, bolševické Rusko, nacistické Německo, Hortyho Maďarsko aj.). (Nau 2009; Legro, 2007)

³ Také Henry Kissinger ve svých objemných publikacích *Umění diplomacie* (1997) a *Uspořádání světa* (2014) – překvapivě v rejstříku slov „revizionismus“ vůbec neuvádí. Odlišný příklad představuje *Encyklopedie moderní historie*. (Pečenka, Luňák a kol. 1995) Podle ní je revizionismus

tohoto termínu pro obor mezinárodní vztahy, existující definice revisionismu „jsou nejen vágní, ale také teoreticky nedořešené“ (Johnston, 2003, s. 8). Podle tohoto autora je až „znepokojující, jak málo úvah“ (Johnston, 2003, s. 10) bylo tomuto tématu věnováno (srovnej s Schweller 1994, s. 104).

Odišné úhly pohledu na revizionismus či status quo se projevují i mezi představiteli realistické školy. Klasičtí realisté se shodovali v tom, že základ moci státu tvoří několik položek, především ale moc vojenská. Uznávají, že v systému existují funkčně odlišné jednotky, ale definují je velmi odlišně, pokud se vůbec definicemi zabývají. Například **Edward H. Carr** dělí státy na „spokojené“ – tj. ty, které „nejvíce profitují na daném pořádku“ – a „nespokojené“ – které z pořádku „profitují nejméně.“ (Carr, 1961, s. 169)⁴ **Hans Morgenthau** pro změnu rozlišuje mezi mocnostmi bránícími status quo a imperialistickými mocnostmi, které usilují o nastolení obratu „v mocenských vztazích dvou a více národů“ (Morgenthau, 1948, s. 25). Stát, který usiluje o zachování statu quo, může provádět dílčí změny systému v zájmu zachování stavu, avšak musí se jasně vymezit vůči požadavkům imperialistů, jejichž nároky autor ztotožňuje s revizionismem.

Specifickou kategorií tvoří skupina strukturálních realistů (též neorealistů). Na rozdíl od předchozí školy, pro neorealisty jsou všechny státy unitární jednotky, mezi kterými z funkčního hlediska nejsou rozdíly. Tudíž dělení na etablované (status quo) mocnosti a revizionistické ztrácí z jejich pohledu smysl. Přesto mezi neorealisty můžeme nalézt rozdíly; tzv. ofenzivní pojetí (**J. Mearsheimer**) staví na tom, že jediný prostředek, jak si zajistit bezpečnost, je trvalá maximalizace moci. Teprve pokud stát zcela neovládne systém a stane se hegemonelem, má zájem na udržení statu quo. Naopak tzv. defenzivní realisté (např. **K. Waltz**, **S. Walt**) věří, že státy sice usilují o bezpečnost, nicméně spokojí se s tím, že dosáhnou odpovídajícího podílu na moci. Jinými slovy, zatímco pro ofenzivní realisty je každá velmoc ze své podstaty revizionistická, s výjimkou samotného hegemonu, pro defenzivní realisty všechny velmoci mají předpoklady k tomu, aby v první řadě byly mocnostmi statu quo, protože jim jde především o zachování rovnováhy moci. (Mearsheimer, 2001, kap. 2; Walt, 1989, s. 1-7; srovnej s Walt, 2009, s. 91 - 100)

„směr v socialistickém hnutí, který zmírňuje jeho radikalismus.“ (Pečenka, Luňák a kol, 1995, s. 385)

⁴ „Spokojení“ by měli dle Carra mít zájem na uzavření dohody o „pravidlech hry“ se skupinou nespokojených, aby tím systému dodali potřebnou legitimitu. Tato „logika“ vedla Carra k tomu, aby v 30. letech 20. století podporoval britskou politiku appeasementu vůči nacistickému Německu.

Neoklasický (též postklasický) realismus navazuje na „klasiky“ v tom slova smyslu, že hlavním cílem státu považuje moc (nikoli bezpečnost, jako u neorealistů); ta není cílem sama o sobě, jak tvrdil **Morgentahu**, avšak čím více jí stát disponuje, tím více prostředků ovládá, pro utváření podoby mezinárodního systému (Rose, 1998, s. 152-154) Podle **Roberta Gilpina** můžeme za revizionistický stát považovat takový, který se snaží změnit tři aspekty mezinárodní politiky: rovnováhu moci v systému, hierarchii prestiže, která vyplývá z vojenského a ekonomického postavení dané země a pravidla či normy, které ovládají nebo alespoň určují interakci mezi státy. (Gilpin, 1981) U **Gilpina** je zajímavé, že revizionistickou velmocí může být sám hegemon, a to tehdy, když ve válce o hegemonii svrhne svého rivala a přenastaví nová pravidla hry.

Zcela jiný úhel pohledu nabízí **Randall Schweller**. Podle něj o revizi systému usilují „predátorské státy“, které nejsou spokojeni s mezinárodním systémem a jsou ochotni postoupit téměř jakékoli riziko, aby jej změnil. Mají pocit, že nemají co ztratit a proto jsou ochotny vstoupit do vojenské konfrontace. Naopak status mocnost je stát na vrcholu mocenské hierarchie, který brání existující uspořádání nikoli proto, že od toho očekává nějaké zisky, ani altruismu, nýbrž proto, že uchovává své vlastní postavení v systému. Stabilita může vydržet jen tak dlouho, dokud kumulativní moc etablovaných velmocí bude vyšší, než těch revizionistických. (Schweller, 1994, s. 104 - 105)

2 Aplikace revizionismus na Asii-Pacifik

Jak je patrné, přistupovat k revizionismu a statu quo lze různě. Množství definic vysvětluje, proč v tomto tématu lze jen stěží dosáhnout byť sebemenší jednoty. Jak ale vyplývá z výše uvedeného, revizionismus je vždy nutné zkoumat s ohledem na to, vůči komu je směřován. To znamená, že vždy musí existovat alespoň dva aktéři, z nichž jeden představuje status quo a druhý revizionistu. Jestliže se v této práci zabýváme uspořádáním v asijsko-pacifickém regionu, je nasnadě, že mocností, která má zájem na udržení statu quo jsou Spojené státy, zatímco Čína díky svému mocenskému růstu má ambici věci měnit a potenciálně tedy být revizionistickou velmocí.

Naše pojetí revizionismu se nejvíce blíží neoklasickému pojetí **Randalla Schwellera**. Za revizionistický stát považujeme mocnost, která žádá radikální změny v nastavení existujícího řádu, přičemž své požadavky je ochotná podpořit vojenskou silou, nebo také prostředky, které jsou v rozporu

s existujícími normami mezinárodního právního řádu. Opakem „revizionistického státu“ je ten, kdo má zájem na zachování mezinárodního či regionálního řádu, protože je s daným stem spokojený.

- a) Ve vojenských výdajích: za revizionistický stát považujeme ten, který intenzivně buduje či modernizuje své ozbrojené složky, aby dosáhl přinejmenším parity s hegemonem. Investice do armády jsou natolik velké, že přesahují částky – vyjádřeno v procentech HDP – které vydávají okolní státy.
- b) Ve vojenské strategii: revizionismus lze identifikovat v dokumentech národní bezpečnosti. Jeho indikátorem je užití agresivní kritiky mezinárodního řádu, jeho pravidel a norem a zdůrazňování potřeby nastavit nové pravidla hry. (Legro, 2007)
- c) Ve vztahu s hegemonem (tj. s USA): revizionista se snaží hegemonu vytlačovat USA z regionu. Kompromis považuje nemožný, protože svého rivala vnímá jako v kontextu hry s nulovým součtem.

2.1 Vojenské výdaje

Vojenské výdaje se měří buďto jako celková částka investovaná do armády, či jako podíl HDP země na výdaje na zbrojení. Problémem je, že čínské oficiální údaje, vycházející každoročně v Bílé knize o obraně, nejsou zcela transparentní a jsou značně podhodnocené. Nekorespondují s přibližnou odhadovanou hodnotou čínské armádní techniky a infrastruktury. Nicméně poskytnutá data mají stále určitou vypovídající hodnotu a je to jediný oficiální zdroj, který je přístupný.

Sledujeme-li výdaje na zbrojení od roku 1990, zjistíme, že celková výše čínských investic dosahovala 19,7 miliard dolarů, což představovalo 2,5% HDP. Pro srovnání: Spojené státy v roce 1990 investovaly do obrany 527 miliard dolarů, respektive 5,3% svého HDP. (Floyd, 2015) Přibližně od poloviny devadesátých let se finanční situace v Číně začala zlepšovat. Zejména po tzv. třetí tchajwanské krizi (1995 - 1996) se začala snižovat inflace a Čína tak měla více prostředků, které mohla investovat do armády. 65% z celkového rozpočtu na obranu mířilo právě do Čínské lidově osvobozené armády (ČLOA). Rostoucí výdaje Číny do armády se pozastavily v polovině devadesátých let kvůli výše zmíněné krizi, od roku 1996 ale armádní výdaje opět začaly strmě narůstat. Jestliže v roce 1996 byla celková suma investovaná do obrany 25,3

miliard dolarů, pak na začátku nového tisíciletí to bylo už 37 miliard dolarů, tedy během čtyř let výdaje narostly téměř o 50%. (Floyd, 2015)

Čínské vojenské výdaje pokračovaly ve strmém růstu i během první dekády jednadvacátého století a je zajímavé sledovat je v poměru právě s těmi americkými. Od roku 2000 do roku 2014 narostly výdaje o 154 miliard dolarů. Po roce 2001 Spojené státy postupně navyšovaly výdaje na obranu, ale i navzdory tomu se rozdíl mezi vojenskými výdaji Spojených států a Číny rapidně snižoval. Za každý dolar, který Spojené státy investovaly v roce 2012, Čína v porovnání investovala čtvrt dolaru. (Lim, 2015)

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) poskytuje statistické údaje až do roku 2015. Podle nich přímé vojenské výdaje Číny v období od roku 2010 do roku 2015 stouply ze 144 miliard (2010) na 214 miliard (2015) USD. Výdaje Spojených států ve stejném období postupně klesaly ze 758 miliard (2010) na 595 miliard (2015) USD⁵. Jinými slovy, během pouhých šesti let se čínské vojenské výdaje zvýšily o 70 miliard dolarů, zatímco americké klesly o 163 miliard dolarů. (SIPRI, 2016)

Co se týče podílu HDP na vojenských výdajích, jsou na tom Spojené státy a Čína podobně. Rozdíl spočívá v tom, že zatímco čínská ekonomika během let 1990 až 2013 vzrostla o 2589%, americká ekonomika ve stejném období pouze o 230%. (Floyd 2015) Podíl HDP Číny na vojenských výdajích dosahoval v polovině 90. let 1,7% HDP, následně začal růst a stabilizoval se na přibližně 2% až do současnosti. Výdaje Spojených států na obranu klesaly z 5% HDP po konci studené války na 3% HDP (1998), po teroristických útocích v roce 2001 se dočasně zvedly, pak ale znovu klesaly na současných 3,2 % (2015). (SIPRI, 2016)

Podíváme-li se na region východní Asie z pohledu vojenských výdajů jednotlivých zemí, zjistíme, že růst je od devadesátých let velmi pozvolný, zhruba 1,5% nárůst ročně mezi lety 1992 - 2012. Podíl Číny na celkových vojenských výdajích regionu se v tomto období ztrojnásobil z 18% na 54%. Jinými slovy čínský podíl na vojenských výdajích celého regionu od 90. let představoval 76,5%. (Lim, 2015)

Japonsko, Jižní Korea, Austrálie, tedy další ekonomicky silné země regionu, drží vojenské výdaje na poměrně stálých hodnotách. Japonsko investovalo do obrany v roce 1992 44 miliard dolarů. O 24 let později v roce 2015 to bylo 46 miliard dolarů. Nárůst o 2 miliardy v tak dlouhodobém horizontu je prakticky

⁵ Zaokrouhleno na miliardy dolarů.

zanedbatelný. Jižní Korea v roce 1992 vyčlenila na vojenské výdaje 18 miliard dolarů a v roce 2015 dosáhly vojenské výdaje 38 miliard dolarů. Nárůst 20 miliard dolarů v porovnání s Čínou, která ve stejném období dosáhla nárůstu o 186 miliard dolarů je rovněž nesrovnatelný. Australské vojenské výdaje narostly za toto období o 7 miliard dolarů. Jak je z uvedených čísel vidět, Čína nemá ve svém regionu ve výši vojenských výdajů konkurenci. (SIPRI, 2016)

Přestože Spojené státy jsou stále v jasně dominantním postavení a ze svého rozpočtu přerozdělují na vojenské výdaje stále o mnoho více než Čína, rozdíl se snižuje. Pokud přihlédneme k období 1992 - 2015, pak Spojené státy za tuto dobu navýšily vojenské výdaje o 80 miliard dolarů a Čína o 186 miliard dolarů. To bylo navíc zapříčiněno vyhlášením války proti terorismu a je otázkou, jak by vojenské výdaje Spojených států vypadaly, pokud by nedošlo k událostem 11. září. Faktem také je, že Spojené státy mají jednoznačně vyspělejší armádu a vojenské výdaje jsou tak z velké části odrazem částky, která je potřebná k jejímu udržování v akceschopném stavu a provozu po celém světě. Čína naopak investuje do nové techniky a armádních systémů, což je dražší a odpovídá strmému nárůstu čínských vojenských výdajů. Přihlédneme-li ovšem k faktu, že růst vojenských výdajů Číny je rok od roku větší a dosahuje čísel, kterým se žádná jiná země v regionu nepřibližuje, tak Čína se jeví jako nespokojená mocnost. Mimořádné výdaje Číny jsou umocněné tím, že výdaje Spojených států za období 2010 - 2015 klesly o více než dvojnásobek částky, o kterou Čína výdaje navýšila.

2.2 Vojenská strategie Číny

Čína doposud vydala devět Bílých knih o obraně, ve kterých shrnuje svoji vojenskou strategii a směřování zahraniční politiky. První Bílou knihu obrany vydala Čína v roce 1998 a její obsah a znění národní obranné politiky je v podstatě totožný s druhou Bílou knihou z roku 2000. V obou knihách poukazuje na mírovou tradici Číny a uvádí hned od začátku, že čínská vojenská strategie je od podstaty zaměřena na obranu. Modernizace armády je zaměřena výhradně na obranu země. Čína se zde odvolává na strategii Aktivní obrany, což má znamenat defenzivní operace, sebeobranu a zasažení nepřítele pouze tehdy, pokud nepřítel iniciuje proti Číně útok jako první: *„Čína nevyhledává vojenskou expanzi, neumísťuje své vojáky a nezakládá vojenské základny v cizích zemích. Čína je proti zbrojním závodům, podporuje mezinárodní komunitu s cílem udržení*

mezinárodního a regionálního míru, stability a bezpečnosti.“ (China's National Defense, 2000)

V Bílé knize z roku 2002 Čína proklamuje, že se nikdy nebude snažit o hegemonii ani se nepřidá k žádnému vojenskému bloku. Zdůrazňuje zde podporu výzkumu a vývoje technologií, které by měly ČLOA umožnit vojenské operace typické pro 21. století. Tím jsou myšleny například víceúčelové operace, jako je obojživelné válčení, čili využívání techniky schopné operovat ve vodě i na souši. Je zde patrné zvýšení zájmu o propojení vědy s armádou. (China's National Defense, 2002)

V roce 2004 byla hlavním tématem Bílé knihy revoluce ve vojenství, které zde byla věnována celá jedna kapitola. Modernizace armády měla umožnit Číně dostatečnou konkurenceschopnost oproti potenciálnímu nepříteli. To, co je v této knize důležité, je důraz na posílení role čínského námořnictva, vzdušných sil a dělostřelectva. Čínské námořnictvo je zde vnímáno jako stěžejní složka armády, zajišťující čínskou námořní bezpečnost a suverenitu jejich teritoriálních vod. Stejně tak čínské vzdušné síly jsou zde prezentovány jako důležitá složka armády nejen pro obranu, ale i útočné operace. Čína zde klade důraz na důležitost společných operací jednotlivých složek armády a lepší informování velení, které má být více automatizované díky budování nové informační infrastruktury postavené na nových informačních technologiích. (China's National Defense, 2004)

Čínské námořnictvo a vzdušné síly začaly být diskutovány v mnohem větší míře a jejich role s ohledem na geografické postavení Číny narůstala. Rok 2006 nebyl výjimkou a Čína mezi prioritami armády zmiňuje rozšiřování mobility armády z regionální úrovně na mimo-regionální (*trans-regional*) dosah. Čína by měla být schopná vést vojenské operace na dlouhé vzdálenosti a to jak na souši, tak na moři a ve vzduchu. Samostatná kapitola je věnována hraniční a pobřežní obraně, kterou vykonává ČLOA a dohlíží na bezpečnost a řeší hraniční spory. (China's National Defense, 2006)

V návaznosti na předchozí Bílé knihy a čím dál větší důraz, který byl kladen na jednotlivá odvětví ČLOA, se v roce 2008 poprvé objevují samostatné kapitoly pro námořnictvo a vzdušné síly. Kapitola o námořnictvu se věnuje budování nové techniky, jako jsou ponorky, bitevníky a lehké fregaty. Čínské ponorky byly v té době schopné boje proti lodím, proti ponorkám, pokládání min a schopné provést jaderný protiúder. Čínské lodě vylepšily zbraňový arsenál pro boj s jinými loděmi, ale i pro boj pod vodou s ponorkami a zdokonalily průzkumné technologie. To vše v rámci strategie pobřežní obrany. (China's National Defense, 2009)

Defenzivní orientace armády a defenzivní účely čínských vojenských sil jsou fráze, které jsou obsaženy velmi hojně v každé Bílé knize od roku 1998. Problém je v tom, že čínská definice toho, co Čína považuje za útok na její území a suverenitu, je velmi vágní. Čína tak například vnímá preventivní vojenskou intervenci jako akt sebeobrany. Historicky to dokládá čínská účast v zahraničních konfliktech, např. během korejské války (1950 - 1953), v hraničních konfliktech v Indii (1962) nebo ve Vietnamu (1979). Dále strategie Aktivní obrany předpokládá zásah ze strany čínské armády až jako odvetný protiúder. Čína ale proklamuje, že provinění se proti čínským národním zájmům vnímá stejně, jako kdyby někdo zahájil vojenský útok proti Číně. (The Economist, 2012)

Modernizace čínské armády směřovala podle Bíle knihy z roku 2010 stále více k schopnostem Číny odstrašit, oddálit nebo zamezit jakékoliv třetí straně v přístupu k Tchajwanskému průlivu pro řešení případné budoucí krize v této oblasti. Čína tím podle Spojených států ale nepřímou poukazovala na to, že jí jde hlavně o schopnost projektovat svoji vojenskou moc dále do Tichého oceánu a proto modernizuje námořnictvo, letectvo a zdokonaluje spolupráci mezi jednotlivými složkami armády. Čína usilovala o informační náskok, díky kterému by bylo možné dosáhnout vzdušné a námořní převahy. Jinými slovy mít vyspělý informační systém pro vedení války a získání informační výhody před nepřítelem. Čína plánovala výrobu a již disponovala útočnými jadernými ponorkami KILO, SONG, YUAN, SHANG a protilodními balistickými raketami. Dále vyvíjela obsáhlý systém konvenčního zbraňového arsenálu schopného zasáhnout pozemní cíle, ale i lodě až do tří tisíc kilometrů od pobřeží. (Military Power of the People's Republic of China, 2010)

V roce 2013 byl ve spojení s modernizací armády stále hlavním tématem Bíle knihy Tchaj-wan a možnost zasahovat ve vzdálených vodách západního Tichého oceánu a Indického oceánu. V září 2012 Čína uvedla do provozu svoji první letadlovou loď Liaoning. (China's National Defense 2013) Avšak největší změna přišla v roce 2015, kdy Bílá kniha o obraně změnila název na Čínskou vojenskou strategii a poprvé se exkluzivně specializovala na vojenskou strategii. Oproti předchozímu kladení důrazu na historický mírový vývoj Číny je v dokumentu silná armáda součástí jakéhosi čínského snu o silné a bezpečné Číně. Role armády je zde popisována asertivněji než v předchozích Bílých knihách a její nasazení je vnímáno jako prostředek k dosažení strategických cílů. Změna se týká i konceptu Aktivní obrany, která v minulosti byla jakýmsi pilířem strategického chování a sebeobrany Číny. V novém znění je Aktivní

obrana mnohem flexibilnější a reaguje pružněji na podněty z vnějšího prostředí. Taktické plánování a vojenské operace už nemají čistě defenzivní charakter a nezaměřují se vyloženě na protiútok, ale i na preventivní zásah. (China's National Defense, 2015)

Na tomto dokumentu je důležité, že vymezuje čtyři bezpečnostní prostředí, která Čína definuje jako klíčová. Jedná se o moře a oceány, kyberprostor, vesmír a jaderná bezpečnost. (China's National Defense, 2015) Pro naši práci je nejpodstatnější první oblast, tedy moře a oceány. V Bílé knize se píše o tom, že Peking má ambice expandovat a čínské námořnictvo bude schopné rozšířit pole své působnosti. Důležitá je zde formulace oné námořní expanze a námořních zájmů Číny.

V předchozích Bílých knihách Čína operovala pouze s tím, že čínské námořnictvo má za úkol obranu pobřežních vod. Nově se ovšem v Bílé knize píše o ochraně širého oceánu. To se dá interpretovat různými způsoby, nicméně je z toho evidentně patrný záměr Číny expandovat a získat větší vliv v Tichém oceánu. Čína zde proklamuje, že nastal posun v její geostrategické orientaci z kontinentální velmoci na námořní velmoc. „*Tradiční mentalita, ve které zemský povrch převažuje nad oceány, musí být opuštěna. Větší význam musí získat správa moří a oceánů a ochrana mořských práv a zájmů.*“ (China's National Defense, 2015)

Čínská vojenská strategie reagovala na politiku vyvažování Spojených států v Asii (*Rebalance Toward Asia* také *US Pivot to Asia-Pacific*). Spojené státy se na základě této zahraničně-politické strategie snažily více orientovat na region Asie-Pacifik tak, aby angažovanost Spojených států ve světových regionech byla více vyvážená. Toho mělo být dosaženo usilováním o několik klíčových cílů, jako posilování bezpečnostních aliancí, prohlubování vztahů s rostoucími mocnostmi, zapojení se do multilaterálních regionálních institucí, rozšiřování vojenské působnosti v regionu a podpora demokracie a lidských práv. (Mills, 2015)

To Čína vnímala jako snahu o zadržování ze strany Spojených států, které to odmítly a poukazovaly na fakt, že se spíše soustředí na geostrategickou polohu Indického oceánu, kam směřuje jejich politický záměr. Z původního záměru Spojených států se ale nakonec stala snaha o vojenský posun směrem k Asii a o prohlubování bezpečnostních aliancí s cílem přesunout do asijsko-pacifické oblasti až 60% námořních sil Spojených států. To mělo být podpořeno navíc založením nových vojenských základen na území spojenců. (Mills, 2015)

2.3 Vojenské vzťahy s USA

Konec studené války a rozpad bipolárního systému znamenal změnu v čínsko-amerických vztazích. V době bipolárního konfliktu byly Čína a Spojené státy vnímány mocnosti, které se vymezují vůči sovětské hrozbě. To se změnilo s událostmi na Tiananmen v Pekingu, když čínská vláda násilně potlačila prodemokratické hnutí a dle neoficiálních odhadů až tisíce účastníků nechala popravit. Vztahy mezi Čínou a Spojenými státy byly touto událostí narušeny, ale **Clintonova** vláda si v devadesátých letech uvědomila rostoucí ekonomický význam Číny a nutnost vzájemné spolupráce. To bylo navíc umocněno krizí v tchajwanské úžině, po které **Clinton** volal po strategickém partnerství s Čínou. Vojenské vztahy začaly být více intenzivní a začalo docházet k pravidelným dialogům mezi lídry obou zemí, výměnám armádních představitelů a spolupráci námořnictva, což ale bylo nakonec zastíněno údajným nelegálním prodejem amerických vesmírných a armádních technologií Číně a americký kongres začal volat po omezení vojenských vztahů. Po neúmyslném bombardování čínské ambasády v Bělehradě v roce 1999 byly vojenské vztahy dočasně pozastaveny. (Saunders, Bowie, 2016)

Nestabilní povaha vojenských vztahů pokračovala i v novém tisíciletí. **George W. Bush ml.** vnímal Čínu skepticky a spíše jako strategického konkurenta, než partnera. Následovala další událost v podobě střetu mezi americkým průzkumným letounem a letounem čínského námořnictva. Americký letoun se zřítil na čínském ostrově Hainan a jeho posádka byla držena 11 dní jako rukojmí. Spojené státy se po tomto incidentu odhodlaly k dalšímu ochlazení vojenských vztahů a na několik let zakázaly přístup do Pentagonu čínským zástupcům ministerstva obrany.

Až iniciativa „*Responsible Stakeholder*“ amerického ministra zahraničí **Roberta Zoellicka** z roku 2005 měla přinést nový rámec pro spolupráci a řešení konfliktních témat. Čína ji ale vnímala jako koncept, který de facto potvrzuje americkou hegemonii a přijetí závazků omezujících čínskou ekonomiku. Vojenské vztahy byly podle Číny nerovnoměrně vychýlené ve prospěch Spojených států. Vlažné vztahy mezi zeměmi se projevily například dodáváním zbraní a podporou Tchaj-wanu ze strany Spojených států, načež Peking zrušil několik plánovaných návštěv a společných cvičení. (Saunders, Bowie, 2016)

Prezident **Barack Obama** usiloval od počátku svého mandátu o posílení bilaterálních vztahů a větší spolupráci na klíčových strategických tématech s Čínou. Peking ovšem vnímal snahu o větší spolupráci podezřívavě kvůli

finanční krizi z let 2008 - 2009, která tvrdě zasáhla Spojené státy, a na základě které se Čína domnívala, že zvýšené úsilí ze strany Washingtonu značí oslabení americké ekonomiky požadující určité ekonomické ústupky. To se projevilo na asertivním chování Číny, která se v tomto období na bilaterální úrovni i v rámci regionu dostala do několika sporů. Teritoriální spory v Jihočínském a Východočínském moři, porušování mořského práva nebo citlivý dohled nad hranicemi výlučné hospodářské zóny (EEZ⁶) značily čínskou nespokojenost s politikou Spokojených států, které reagovaly **Obamovou** strategií přesměrování pozornosti zahraniční politiky na asijsko-pacifický region (*US Pivot to Asia-Pacific*). (Saunders, Bowie, 2016)

Navzdory asertivnímu chování se Čína začala obávat následků amerického pivotu a navrhla koncept, který měl vymezovat vztahy mezi oběma mocnostmi. Takzvaný Nový typ velmocenských vztahů (*New Type of Great Power Relations*) byl definován třemi body: zaprvé udržování vztahů bezkonfliktního charakteru a bez konfrontace, zadruhé vzájemný respekt vitálních zájmů, zatřetí oboustranně výhodná spolupráce. To mimo jiné zahrnovalo i uznání teritoriálních nároků Číny v otázce Tchaj-wanu a ostrovů v Jihočínském a Východočínském moři. Spojené státy s tím rámcově souhlasily až na druhý bod uznání vitálních zájmů Číny. Na tento koncept navázal Nový druh vojenských vztahů (*New Type Military-to-Military Relations*). (Ren, 2013)

Přestože Čína oponuje vojenské převaze Spojených států v regionu a v některých otázkách vojenských vztahů má odlišné názory, je armáda Spojených států důležitou složkou pro ČLOA a její modernizaci. Pokud je primárním bodem vojenských vztahů obrana národní suverenity Číny včetně sporných území, pak sekundárním bodem je modernizace ČLOA za pomoci americké armády. Čínští političtí představitelé mají vysoký zájem získat zkušenosti a know-how ze spolupráce s nejnávštější armádou světa. Vojenská spolupráce umožňuje Číně naučit se provádět nejrůznější vojenské operace, porozumět vojenské strategii a pochopit americký styl boje. (Pollpeter, 2004)

Spojené státy ale nehodlají poskytovat bojovou techniku Číně z pochopitelných politických a bezpečnostních důvodů. Zásadním rozdílem je vnímání vojenské spolupráce. Zatímco Spojené státy zastávají přístup „zdolana-horu“ (bottom-up), tedy budování vztahů mezi armádními představiteli, Čína preferuje přístup „shora dolů“ (top-down) a budování strategické spolupráce na vyšší úrovni. Tudíž Čína je ochotna více spolupracovat ve vojenském sektoru,

⁶ EEZ - Exclusive Economic Zone.

pouze pokud bude mít důvěru Spojených států ve strategických záležitostech. (Pollpeter, 2004)

Dalším problémem je vnitřní rozpolcenost, kdy ČLOA je značně podezřívavá a neochotná spolupracovat hlouběji s armádou Spojených států. Vojská spolupráce je vnímána jako sběr tajných informací z čínského tábora Spojenými státy, které se snaží ovlivnit myšlení uvnitř ČLOA a využívají ji jako formu odstrašení. S tím je spojena i nízká míra transparentnosti ČLOA ohledně jejich vojenských kapacit. Vzájemná nedůvěra vymezuje vojenské vztahy Číny a Spojených států. Spojené státy jsou si vědomi rostoucí ekonomické i vojenské moci Číny a vojenskou spoluprací se snaží předejít vzniku potenciálního konfliktu. Na druhou stranu Čína vnímá Spojené státy jako největší hrozbu a podezřívá jejich strategické zájmy. Proto se snaží tajit a zakrývat své vojenské kapacity, jako jistou formu odstrašení. (Pollpeter, 2004)

Od roku 2012 ale dochází k nárůstu vojenských interakcí v několika směrech, ať už jde o návštěvy a schůze armádních představitelů nebo o výměnné pobyty studentů vojenských akademií. Vytvořen byl i systém Upozornění o významných vojenských aktivitách (*Memorandum of Understanding on Notification of Major Military Activities*, 2014), který má předejít eskalaci případných vzájemných potyček v regionu na moři i ve vzduchu. Čína tak spoluprací se Spojenými státy využívá jako preventivní opatření proti konfrontaci ze strany Spojených států. Ty se zase snaží předejít možným nedorozuměním a vyřešit případné konflikty bez eskalace. Hlavním iniciátorem prohlubování vztahů byl **Si Ťin-pching**, současný prezident Číny, který dle údajů toto přímo ČLOA nařídil. (Saunders, Bowie, 2016)

Druhou stranou vojenských vztahů je snaha Číny o budování konvenční armády. Investice do výroby vlastních a nákupu ruských ponorek a bojových lodí s vyspělými protilodními balistickými střelami bude do budoucna znamenat, že Spojené státy budou mít mnohem těžší úlohu s projektováním své vojenské síly ve východní Asii. Proto budou investovat do moderních zbraňových systémů a strategických bombardérů, kterými budou schopny narušit a prostoupit čínský obranný prostor. To může spustit vlnu zbrojních závodů v asijsko-pacifickém regionu. (Saunders, Bowie, 2016)

Jak můžeme vidět, jsou vojenské vztahy mezi Čínou a Spojenými státy proměnlivé a často záleží na konkrétní události, která může posunout vztahy tím, či oním směrem. Nedůvěra je z obou stran zřejmá a obě strany se snaží předejít možnému konfliktu. Z americké strany se jedná o zachování sféry vlivu v asijsko-pacifickém regionu tím, že jsou ochotny spolupracovat ve vojenském

sektoru. Čína má vlastní interpretaci svých jadrových zájmů, které jsou optikou Spojených států vnímány odlišně. Ačkoliv se Čína snaží spolupracovat se Spojenými státy, neznamená to, že je v naprostém souladu s jejich zahraniční politikou v regionu. Vojenské vztahy mezi oběma mocnostmi zůstanou pravděpodobně limitované nedůvěrou a Čína si s rostoucími vojenskými kapacitami bude moc dovolit jednat asertivně, alespoň v rámci východní Asie.

Závěr

Čína se v oblasti vojenských výdajů jeví jako nespokojená mocnost. To nám indikují mimořádné výdaje na zbrojení, které rostou od 90. let, a to aniž by docházelo u sousedních zemí k tomu samému jevu. Nicméně o zbrojní spirále ve východní Asii s ohledem na výši vojenských výdajů hovořit jednoznačně nelze. Čína překonává svým růstem všechny okolní země a co je více varující, čistým růstem výdajů do armády překonává i Spojené státy, které naopak v posledních několika letech zaznamenaly pokles ve vojenských výdajích. Mimořádný růst vojenských výdajů by měl značit období, kdy nespokojená mocnost zbrojí pro střet s dominantní mocností, jakmile se přiblíží mocenské paritě co do velikosti a vyspělosti armády. Tento scénář se ale s velkou pravděpodobností v blízké budoucnosti neodehraje. Čínská armáda urazila velký kus cesty od devadesátých let a její zbraňový arsenál je nyní mnohem bojeschopnější a připravenější na konflikt regionálního rozsahu. Spojené státy jsou ale stále o velký kus cesty napřed, co se týče vojenských kapacit a vlastnictví moderních zbraňových systémů.

Chceme-li více porozumět vojenským výdajům a jejich významu při usilování o revizi statusu-quo daného řádu, musíme se podívat i na reálné dopady, vyplynuvší z investic do armády. Ačkoliv byla Čína rétoricky vždy pro využití své armády vyloženě pro obranné účely, tento trend se v posledních dvou dekádách začal pozvolna měnit. Vezměme v potaz, že Čína byla historicky považována za kontinentální velmoc s obrovským územím a velmi početnou armádou. Spojené státy jsou naopak námořní velmocí de facto a díky schopnosti nasazení a operativnímu dosahu jejich námořnictva vydržují status-quo v mořích a oceánech. Od roku 2004 ale můžeme v čínských Bílých knihách o obraně nalézt jednoznačný posun k všestrannosti ČLOA a rozšiřování její akceschopnosti posilováním role čínského letectva a námořnictva. Rozšiřování dosahu z regionálního na mimo regionální dosah značí čínskou snahu být schopna chránit své zájmy i ve vzdálenějších oblastech od svého pobřeží.

Vojenská strategie z roku 2015 asi nejviditelněji ukazuje geopolitický přesun z pevniny na moře, kdy Čína se chce profilovat jako námořní velmoc schopná zasáhnout nejenom v přilehlých mořích, ale i v hlubším Tichém oceánu. Tím se Čína dostává do pozice, kdy je a do budoucna bude schopna regionálně podkopávat námořní dominanci Spojených států a jednat více asertivně, minimálně co se týče Východočínského a Jihočínského moře. Na druhou stranu nelze přehlédnout vzájemnou spolupráci obou velmocí při námořních cvičeních a schůzích armádních představitelů. Otázkou je, zda Čína vnímá spolupráci se Spojenými státy jako součást partnerství a respektuje Spojené státy, či jí jde jen o získání know-how, které se v dlouhodobějším horizontu může obrátit proti Spojeným státům.

Právě výroba a modernizace konvenčního zbraňového arsenálu, naznačuje potenciál pro revizi námořního pořádku. Čína během téměř deseti let od roku 2003 dokázala uvést do bojeschopného stavu přes 60% svých námořních kapacit. Námořní expanze Číny je nejviditelnější formou čínského projektování vlivu v asijsko-pacifickém regionu. Jak máme vnímat čínské závazky k respektování národní suverenity a ochraně teritoriální integrity, když Čína tyto závazky porušuje? Děje se tak právě v Jihočínském moři. Zaprvé si zde Čína nárokuje rozlehlou mořskou plochu, jejíž součástí je množství menších souostroví a ostrovů a narušuje EEZ okolních států, a zadruhé zde staví umělé ostrovy a de facto mění fyzický status-quo regionu.

Svržení Spojených států z pozice námořní supervelmoci je nepravděpodobné, a to i díky silné alianční struktuře Spojených států, které Čína nemůže prozatím konkurovat. Výše zmíněnými kroky ale dává Čína najevo nespokojenost s regionálním statutem-quo a námořní dominancí Spojených států. Pokud by Čína byla spokojena, neměla by důvod k podobné námořní expanzi, když přihlédneme k faktu, že námořnictvo Spojených států vlastně garantuje bezpečnost moří a oceánu a poskytuje ochranu obchodním lodím, včetně těch čínských.

Na základě našeho výzkumu vojenského sektoru jsme dospěli k závěru, že Čína není klasickou revizionistickou velmocí, která by radikálně usilovala o změnu regionálního řádu s využitím vojenské síly. Spíše se jeví jako nespokojená mocnost demonstrující schopnost a připravenost čelit Spojeným státům, pokud půjde o ochranu svých vitálních zájmů. Budoucnost vztahů bude determinovat to, zda se Číně podaří udržet vysoké vojenské výdaje a jakou úlohu sehraje moderní čínské námořnictvo.

Literatura:

- BINGGUO, D. 2010. *Adhere to the Path of Peaceful Development*. [online] US-China Institute – University of Southern California. December 6, 2010. [cit. 1.3.2017]. Dostupné na internetu: <http://china.usc.edu/dai-bingguo-%E2%80%9CAdhere-path-peaceful-development%E2%80%9D-dec-6-2010>
- China's National Defense*. 1998. [online]. Information Office of the State Council of the People's Republic of China. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <<https://jamestown.org/wp-content/uploads/2016/07/China%E2%80%99s-National-Defense-in-1998.pdf>>
- China's National Defense*. 2000. [online]. Information Office of the State Council of the People's Republic of China. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <http://www.china.org.cn/english/2000/Oct/2791.htm>
- China's National Defense*. 2002. [online]. Information Office of the State Council of the People's Republic of China. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <http://china.org.cn/e-white/20021209/index.htm>
- China's National Defense*. 2004. [online]. Information Office of the State Council of the People's Republic of China. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <http://www.china.org.cn/e-white/20041227/>
- China's National Defense*. 2006. [online]. Information Office of the State Council of the People's Republic of China. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <http://www.china.org.cn/english/features/book/194421.htm>
- China's National Defense*. 2009. [online]. Information Office of the State Council of the People's Republic of China. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné na internetu: http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7060059.htm
- China's National Defense*. 2013. [online]. Information Office of the State Council of the People's Republic of China. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné na internetu: http://eng.mod.gov.cn/TopNews/2015-05/27/content_4587121.htm
- China's National Defense*. 2015. [online]. Information Office of the State Council of the People's Republic of China. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné na internetu: http://eng.mod.gov.cn/Press/2015-05/26/content_4586805.htm
- CHRISTENSEN, T. 2006. Fostering Stability or Creating a Monster? The Rise of China and U.S. Policy toward East Asia. In *International Security*, roč. 31, 2006, č. 1, ISSN 1531-4804, s. 81 – 126.
- The Economist. 2012. *China's military rise The dragon's new teeth*. [online]. 7. 4. 2012. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <http://www.economist.com/node/21552193>.

- FLOYD, D. 2015. *U.S. vs China Military Budget*. [online]. Investopedia, April 30, 2015. [cit. 26. 2. 2017]. Dostupné na internetu: <http://www.investopedia.com/articles/personal-finance/043015/us-vs-china-military-budget.asp>
- HU, S. 2006. Revisiting Chinese Pacifism. In *Asian Affairs*, roč. 32, 2006, č. 4, ISSN 1477-1500, s. 256 - 278.
- IKENBERRY, G. J. 2014. The Illusion of Geopolitics: The Enduring Power of the Liberal Order. In *Foreign Affairs*. May/June 2014, ISSN 0015-7120, s. 80 - 90.
- IKENBERRY, J. G. 2015. Between the Eagle and the Dragon: America, China, and Middle State Strategies in East Asia. In *Political Science Quarterly*, roč. XX, 2015, č. 10, ISSN 1538-165X, s. 1 – 35.
- JOHNSTONE, A. I. 2003. Is China a Status-Quo Power? In *International Security*, roč. 27, 2003, č. 4, ISSN 1531-4804, s. 5 – 56.
- KAGAN, R. 2017. *Backing Into World War III*. [online]. Foreign Policy, February 6, 2017. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <http://foreignpolicy.com/2017/02/06/backing-into-world-war-iii-russia-china-trump-obama/>
- KAPLAN, R. 2013. *Pomsta geografie. Co mapy vyprávějí o příštích konfliktech a boji proti osudu*. Praha: Karolinum, 2013. 384 s. ISBN 9788090517363.
- KISSINGER, H. 1997. *Umění diplomacie*. Praha: Prostor, 1997. 946 s. ISBN 80-85190-59-1.
- KISSINGER, H. 2016. *Uspořádání světa. Státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha*. Praha: Prostor, 2016. 400 s. ISBN 9788072603350.
- KRATOCHVÍL, P. – DRULÁK, P. (eds.). 2009. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. 368 s. ISBN 9788073674694.
- LEGRO, J. W. 2011. The Omnipower: The United States and Regional Orders. In: GODEHARDT, N., NABERS, D. (eds.). *Region Powers and Regional Orders*. London: Routledge, 2011. ISBN 9780415603836.
- LEMKE, D. 2004. *Regions of War and Peace*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 052180985.
- LIM, Y.-H. 2015. How (Dis)Satisfied is China? A power transition theory perspective. In *Journal of Contemporary China*, roč. 24, 2015, č. 92, ISSN 1469-9400, s. 280 – 297.
- LIND, J. 2017. *Asia's Other Revisionist Power*. [online]. Foreign Affairs, March/April 2017, (Issue Asia-China). [cit. 5. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2017-02-13/asias-other-revisionist-power>

- MEAD, W. R. 2014. The Return of Geopolitics. The Revenge of the Revisionist Powers. In *Foreign Affairs*, May/June 2014 (Issue China-Iran), ISSN 00157120.
- MEARSHEIMER, J. J. 2014. *Say Goodbye to Taiwan*. [online]. The National Interest, roč. March/April 2014. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupné na internetu: <http://nationalinterest.org/article/say-goodbye-taiwan-9931>
- MEARSHEIMER, J. J. 2010. The Gathering Storm: China's Challenge to US Power in Asia. *The Chinese Journal of International Politics* 3 (2010), s. 381 – 396.
- Memorandum of Understanding on Notification of Major Military Activities*. 2014 [online]. U.S. Department of Defense. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupné na internetu: https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/141112_MemorandumOfUnderstandingOnNotification.pdf
- Military Power of the People's Republic of China* 2010. [online]. U.S. Department of Defense. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupné na internetu: https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/China_Military_Power_Report_2009.pdf
- MILLS, Ch. 2015. The United States' Asia-Pacific Policy and the Rise of the Dragon. In: *Indo-Pacific Strategic Digest*. [online]. Centre for Defence and Strategic Studies. [cit. 5. 3. 2017]. Dostupné na internetu: http://www.defence.gov.au/ADC/Publications/digest/2015/indPacif_15.pdf
- PEČENKA, M. - LUŇÁK, P. a kol. 1995. *Encyklopedie moderní historie*. Praha: Libri, 1995. 589 s. ISBN 80-85983-01-X.
- POLLPETER, K. 2004. *U.S. – China Security management*. [online]. RAND Corporation. [cit. 28. 2. 2017]. Dostupné na internetu: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2004/RAND_MG143.pdf
- REN, X. 2013. *Modeling a "New Type of Great Power Relations": A Chinese Viewpoint*. [online]. The ASAN Forum. [cit. 28. 2. 2017]. Dostupné na internetu: <http://www.theasanforum.org/modeling-a-new-type-of-great-power-relations-a-chinese-viewpoint/>
- ROSE, G. 1998. Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, roč. 51, č. 1, 1998, s. 144-172.
- SAUNDERS, P. C. - BOWIE, J. G. 2016. US–China military relations: competition and cooperation. In *Journal of Strategic Studies*, roč. 39, 2016, č. 5-6, s. ISSN 1743-937X, s. 662 – 684.

- SCHWELLER, L. R. 1994. Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back. In *International Security*, roč. 19, 1994, č. 1, ISSN 1531-4804, s. 72 – 107.
- SIPRI 2016. *Military Expenditure by Country*. [online]. [cit. 27. 2. 2017]. Dostupné na internetu: <https://www.sipri.org/sites/default/files/Milex-constant-USD.pdf>
- TAMMEN, R. L. et al. 2000. *Power transitions. Strategies for the 21st century*. Washington: CQ Press, 2000. 244 s. ISBN 978-1889119434.
- TAYLOR, N. 2007. China as a Status Quo or Revisionist Power? Implications for Australia. In *Security Challenges*, roč. 3, 2007, č. 1, s. 29 - 45.
- WALT, S. 1989. Alliances In Theory and Practice: What Lies Ahead? *Journal of International Affairs*, roč. 43, č. 1, 1989, s. 1-17.
- WALT, S. 2009. Alliances In A Unipolar World. *World Politics*, roč. 61, č. 1, 2009, s. 86-120.